

Kotitalouksien maksuvaikeudet -tilastoaineiston menetelmäseloste

Tietokuvaus

Kotitalouksien maksuvaikeudet kuvaa kotitalouksien ilmoittamia ongelmia maksujen, laskujen ja lainojen hoitomenojen maksamisessa, luotonantajien kanssa sovittuja lainojen uudelleen järjestelyjä ja koettua ylivelkaantuneisuutta. Lisäksi tilastossa on tietoja maksuongelmaisten velallisten kotitalouksien velkamäärästä.

Velat on tilastotaulukoissa luokiteltu asuntovelkoihin ja muihin velkoihin. Maksuvaikeuksia kuvaavia tietoja esitetään väestöryhmittäin muun muassa kotitalouden viitehenkilön iän ja sosioekonomisen aseman, kotitalouden jäsenten lukumäärän, elinvaiheen, tulojen ja asuinalueen mukaan.

Tilastoaineistoa käytetään Oikeusministeriön velkahallintaohjelmassa suunniteltua kotitalouksien velkaongelmien seurantaan varten. Velkahallintaohjelman tavoitteita on selvitetty hankkeeseen liittyvissä asiakirjoissa¹.

Menetelmäkuvaus

Tiedot kotitalouksien veloista velkaryhmittäin ja maksuvaikeuksista perustuvat vuosittain Tulonjakotilaston ja tutkimusvuodesta 2004 lähtien Tulonjakotilastoa ja EU-SILC (SILC, Statistics on Income and Living Conditions) -mikroaineistoa varten suoritettavan Tulo- ja elinolotutkimuksen tiedonkeruuseen.

Tulo- ja elinolotutkimus on otostutkimus, jonka lopullinen otoskoko on noin 11 000 kotitaloutta. Taulukko 1 kuvaa tutkimukseen hyväksytyttä kotitalouksia ja nettokatoa vuosina 2002–2005. Nettokato kuvaa kadoksi jääneiden kotitalouksien osuutta netto-otoksesta joko tutkimuksesta kieltäytymisen, kotitalouden tavoittamattomuuden tai muun syyn takia.

---

¹ Oikeusministeriön asettama velkahallintatyöryhmä esitti vuonna 2004 laatimassaan velkahallintaohjelmassa yhtenä toimenpide-ehdotuksena, että ”käynnistetään kotitalouksien velkaongelmien säännönmukainen seuranta”. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että Tilastokeskuksen tulonjakotilaston tiedonkeruussa haastateltavia tietoja kotitalouksien vaikeuksista lainojen ja laskujen maksamisessa raportoidaan vuosittain. Työryhmän ehdotukset on koottu julkaisuun ”Velkahallintaohjelma. Osa 1. Velkahallintatyöryhmän ehdotukset. Oikeusministeriö, työryhmämietintö 2004:7”. Tutkimussuunnitelma kotitalouksien velkaongelmien seurannasta sisältyy sitä täydentäviin liiteasiakirjoihin (ks. tarkemmin www.om.fi/21762.htm).

Taulukko 1 Nettokato (%) ja aineistoon hyväksytyt kotitaloudet tulo- ja elinolotutkimuksessa 2002–2005

	Aineistoon hyväksytyt kotitaloudet	Nettokato %
2002	10 843	12,0
2003	11 200	14,3
2004	11 229	14,8
2005	10 868	17,3

Maksuvaikeuksien tiedonkeruun yksikkönä on kotitalous. Tiedot haastatellaan kohdehenkilöltä, tai toiselta kotitalouden jäseneltä (ns. sijaisvastaaja), jos tällä on kohdehenkilöä paremmin tietoa kotitalouden asioista. Tiedot veloista kerätään henkilötasolla rekistereistä.

Velkaongelmia ja velkamääriä kuvaavat tiedot muodostetaan Tulonjakotilaston tuotannon yhteydessä sen palveluaineistoon.

Tulonjakotilaston menetelmää on kuvattu tarkemmin erillisessä menetelmäkuvauksessa (ks. SVT-julkaisun mukaiset menetelmäselosteet: <http://tilastokeskus.fi/tulonjakotilasto>).

Vuodesta 2002 lähtien on haastateltujen rahamääräisten velkatietojen rinnalle otettu käyttöön verohallinnon rekistereistä saatavat tiedot luotto- ja rahoituslaitosten, huoltokonttorien sekä muiden yleisimpien luotonantajien luonnollisille henkilöille myöntämistä lainoista. Rekisteritiedot kattavat kotitalouksiin kuuluvien henkilöiden velat vuoden lopussa (31.12.). Velkoihin luetaan asunto-, opinto- ja kulutusvelat, tulojen hankkimiseen ja tulolähteeseen kohdistuvat velat. Velallisiin kotitalouksiin luetaan ne kotitaloudet, joiden yhdelläkin jäsenellä oli velkaa vuoden lopussa (31.12.).

Tietojen vertailukelpoisuus

Tiedot vuodesta 2002 lähtien kuvaavat kattavammin ja täsmällisemmin kotitalouksien jäsenten velkoja ja velallisten kotitalouksien lukumäärää vuoden lopussa kuin aikaisemmin haastatteleamalla kerätyt tiedot.

Tästä syystä tutkimuksen aikasarjat alkavat vasta vuodesta 2002. Lisäksi vertailut kotitalousryhmittäin ovat tässä ensimmäisessä raportissa poikkeuksellisesti lyhyemmältä aikaväliltä (2002–2005). Tulevissa raporteissa on tarkoitus kuvata muutoksia viisivuotisjaksolta (2002–2007, 2003–2008 jne.).

Velkoihin ei lueta toiselta kotitaloudelta saatuja velkoja tai yksinomaan pieniä luottoja myöntäviltä luotonantajilta saatuja velkoja. Jälkimmäiseen ryhmään kuuluvat muun muassa yritysten pikaluotot.

Tietojen oikeellisuus ja tarkkuus

Tulonjakotilaston tietojen oikeellisuudesta ja tarkkuudesta on raportoitu Tulonjakotilaston laatuselosteessa (ks. tarkemmin laatuselosteet: <http://tilastokeskus.fi/tulonjakotilasto>).

Tulonjakotilasto kuvaa ensisijaisesti kotitalouksien tuloja, mikä on erityisesti otettu huomioon korjattaessa niiden tarkkuutta heikentäviä virhelähteitä. Velallisten lukumäärien ja velkojen rahamäärien estimaattien tarkkuutta heikentävät lähinnä kadosta ja mittaamisesta johtuvat virheet siltä osin, kun ne eivät ole korjautuneet tärkeimpiä väestöryhmiä ja tuloryhmiä huomioon ottavassa kadon korjauksessa. Rekisteritietojen käyttö parantaa mittausvirheestä johtuvaa velallisia ja velkamääriä koskevien tietojen laatua.

Väestöryhmittäisissä tiedoissa mahdollinen otoskotitalouksien pieni lukumäärä aiheuttaa estimaattien satunnaisvaihtelua. Riittävä otoskoko on varmistettu tuottamalla tilastotieto vähintään 30 kotitaloutta sisältäville väestöryhmälle.

Tietojen eheys ja selkeys

Tiedot maksuvaikeuksista ovat koko vuodelle. Näistä velkojen hoitomenojen maksuvaikeuksia esiintyy useimmiten vuoden lopulla velallisiksi määrittyvillä kotitalouksilla. Osalla velattomia kotitalouksia on ollut lisäksi velkaa ja velan hoitomenojen maksuvaikeuksia vuoden loppua edeltävänä aikana tai jotakin muuta kuin määriteltyä velkaa (ks. Tilastoinnissa käytetyt käsitteet: velat).

Tilastoinnissa käytetyt luokitukset

Kotitalouden viitehenkilön ikä, kotitalouden viitehenkilön sosioekonominen asema, asunnon hallintaperuste, kotitalouden jäsenten lukumäärä, kotitalouden elinvaihe, lapsiperheasema, kotitalouden ekvivalenssitulojen mukainen tulokymmenys, suuralue, velan suuruus, velkaryhmä.

Tilastoinnissa käytetyt käsitteet

Kotitalous.

Kotitalouden muodostavat kaikki ne henkilöt, jotka asuvat ja ruokaillevat yhdessä tai jotka muuten käyttävät yhdessä tulojaan.

Kotitalouden viitehenkilö.

Kotitalouden viitehenkilö on yleensä se kotitalouden jäsen, jonka henkilökohtaiset tulot ovat suurimmat. Eräissä tilanteissa viitehenkilöä määritettäessä otetaan lisäksi huomioon koko kotitalouden toiminta (yrittäjätaloudet) ja kotitalouden rakenne. Esimerkiksi eläkeläisvanhempien ja aikuisen lapsen muodostamissa talouksissa mer-

kitään viitehenkilöksi suurituloisempi vanhempi, jos vanhempien yhteenlasketut tulot ylittävät selvästi lapsen tulot.

Kotitaloudet, joilla on laskujen maksuviivästyksiä.

Kotitaloudet ovat kerran tai useammin vuoden aikana maksaneet laskujaan myöhässä taloudellisen tilanteen takia.

Kotitaloudet, joilla on lainojen hoitomenojen maksuviivästyksiä.

Kotitaloudet ovat kerran tai useammin vuoden aikana maksaneet lainojen hoitomenoja myöhässä taloudellisen tilanteen takia.

Kotitaloudet, jotka ovat järjestelleet velkojaan

Kotitaloudet ovat vuoden aikana järjestelleet velkojaan taloudellisen selviytymisen vuoksi pankin tai muun luototuslaitoksen kanssa.

Lapsiperheet.

Lapsiperheisiin luetaan yhden huoltajan ja parien perheet, joissa on vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi.

Subjektiiivisesti ylivelkaantuneet kotitaloudet.

Kotitalous on ollut vuoden aikana tilanteessa, jossa velkojen määrä on kasvanut yli selviytymisrajan.

Velalliset kotitaloudet.

Kotitaloudet, joilla oli velkaa vuoden lopussa (31.12).

Velat

Velkoihin luetaan luotto- ja rahoituslaitoksilta, huoltokonttoreilta ja muilta yleisimmiltä luotonantajilta saadut asunto-, opinto- ja kulutusvelat sekä tulojen hankkimiseen ja tulolähteeseen kohdistuvat velat. Velkojen rahamäärätieto on vuoden lopulta (31.12.).